Урок 18. **РИБИ. ОСОБЛИВОСТІ БУДОВИ ТА СПОСІБ ЖИТТЯ**

Дата _____

Клас _____

Цілі уроку:

- ***освітня***: ознайомити учнів з основними особливостями організації та процесів життєдіяльності риб;
- ***розвивальна***: розвивати вміння використовувати раніше вивчену інформацію, аналізувати, зіставляти та робити висновки;
- ***виховна***: виховувати розуміння єдності всього живого, бережливе ставлення до життя та розуміння відповідальності людини за наслідки її діяльності.

Обладнання й матеріали: вологі препарати риб, таблиця «Тип Хордові. Надклас Риби», зображення риб.

Базові поняття й терміни: щелепи, парні плавці, непарні плавці, луска, бічна лінія, нерест, ікра.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЕТАП

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ І МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Питання для бесіди

- Хто такі паразити?
- Які переваги дає тваринам паразитичний спосіб життя?
- За якими ознаками тварин відносять до членистоногих?
- Які особливості притаманні комахам?
- За якими ознаками тварин відносять до молюсків?
- Які особливості притаманні черевоногим молюскам?
- Яке значення молюсків у природі?

III. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Розповідь учителя з елементами бесіди

Риби — це водні хребетні, що мають парні грудні й черевні плавці. Їхня шкіра вкрита лускою або гола. Скелет риб хрящовий або кістковий. Залежно від складу скелета виділяють дві групи риб — хрящові риби й кісткові риби.

Хрящові риби

Морські хребетні тварини з хрящовим скелетом. Мають парні плавці, розташовані в горизонтальній площині. Зябрових кришок і плавального міхура немає. Характерною ознакою класу є внутрішнє запліднення. Хижаки або фільтратори.

Тіло хрящових риб рибоподібне, видовжене або сплощене, має двобічну симетрію. Розміри тіла — від кількох сантиметрів до 20 м. Тіло розділене на голову, тулуб і хвіст. Є парні (грудні й черевні) й непарні (спинні) плавці. Зяброві щілини (п'ять-сім пар) розташовані відкрито.

Покриви тіла представлені гладенькою шкірою, вкритою примітивними лусочками (плакоїдна луска).

Кісткові риби

Морські та прісноводні хребетні тварини з кістковим скелетом. Мають парні грудні й черевні плавці, а також зяброві кришки й плавальний міхур. Запліднення в більшості представників зовнішнє. Хижаки або фільтратори, деякі рослиноїдні.

Тіло кісткових риб зазвичай рибоподібне, видовжене або сплющене, має двобічну симетрію. Розміри тіла — від кількох сантиметрів до кількох метрів.

Тіло розділене на голову, тулуб і хвіст. Є парні (грудні й черевні) й непарні (спинні й анальний) плавці. Зяброві щілини закриті зябровими кришками.

Покриви тіла представлені гладенькою або вкритою лусочками шкірою. Епідерміс утворює значну кількість одноклітинних залоз (слизових і білкових).

Розмноження риб

Статевими залозами риб є сім'яники та яєчники. Більшість кісткових риб роздільностатеві, але трапляються й випадки гермафродитизму (наприклад, морський окунь). Запліднення в більшості кісткових риб зовнішнє, у деяких видів внутрішнє. Розміри яєць (ікринок) кісткових риб у різних видів різні, але в цілому вони набагато менші, ніж у хрящових.

Розвиток кісткових риб непрямий, але личинкова стадія дуже коротка. Личинки ростуть і перетворюються на мальків, які відрізняються від дорослих особин лише розміром тіла.

Нерест риб може відбуватися там, де вони живуть постійно, або в більш віддалених водоймах. На основі цього виокремлюють групу прохідних риб. Розмноження цих риб відбувається в прісних, а розвиток і ріст — у солоних водах, або навпаки. Так, лососеві нерестяться в річках, а їхній ріст відбувається в морі, вугри нерестяться в морі, а їхній ріст триває в річках.

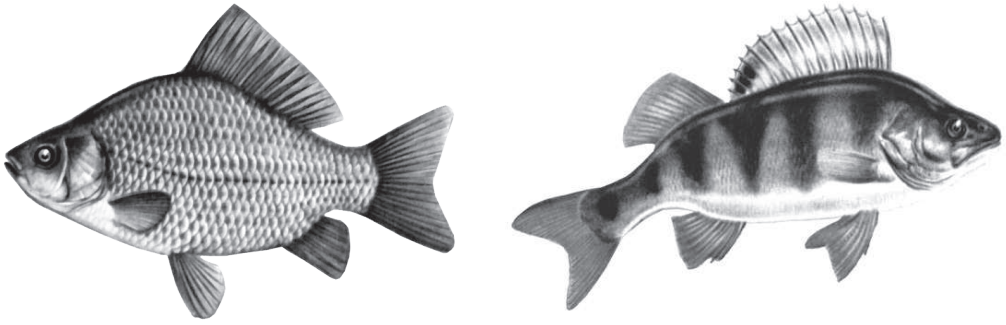

Рис. 14. Представники риб

У більшості кісткових риб турбота про потомство не виражена. Вони відкладають у відповідних умовах величезну кількість ікри, з якої до дорослого стану доживає лише незначна кількість особин. Деякі види охороняють кладку або розміщають її у важкодоступних для хижаків місцях.

IV. УЗАГАЛЬНЕННЯ, СИСТЕМАТИЗАЦІЯ Й КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ І ВМІНЬ УЧНІВ

Дати відповіді на питання.

- Хто такі риби?
- Де живуть риби?
- За якими ознаками тварин відносять до риб?
- Які особливості притаманні хрящовим рибам?
- Як розмножуються риби?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Вивчити відповідний матеріал із підручника.